

O POVIJESTI S POVJESNIČARKOM

razgovor vodio: Denis Njari

Dubravka Božić Bogović završila je studij povijesti i sociologije pri Filozofskom fakultetu u Zadru 1998. godine. Od 2001. godine radi kao znanstvena novakinja/asistentica na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Osijeku, gdje održava nastavu na preddiplomskom studiju (na predmetima *Uvod u povijesnu znanost*, *Svjetska povijest ranoga novog vijeka*, *Povijest naroda jugoistočne Europe u ranom novom vijeku*, *Svjetska povijest 19. stoljeća*) i diplomskom studiju (na predmetima *Metodologija znanstvenoistraživačkog rada I. i II. te na izbornim predmetima Kultura renesanse u Europi te Europski gradovi i gradski život u novom vijeku*). Doktorsku disertaciju pod naslovom "Bosanska ili Đakovačka i Srijemska biskupija od Bečkoga rata do Požarevačkog mira (1683.-1718.)" obranila je 2009. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Objavila je više preglednih, stručnih i znanstvenih radova s područja povijesti.

Postoje brojne definicije povijesti i povijesne znanosti. Priklanjate li se Vi nečijoj definiciji ili imate vlastitu?

Od antičkih je vremena razmišljanje o prošlosti te onima koji se o njoj pitaju, proučavaju je i pišu o njoj uistinu dovelo do niza definicija povijesti i povijesne znanosti koje su i same povijesno uvjetovane pa je izdvajanje jedne od njih nezahvalan posao. Smatram da je jedna od najpreciznijih definicija iznesena u *Hrvatskoj enciklopediji* pri čemu se, mada izvor podataka nije naveden, mogu prepoznati riječi Mirjane Gross kada se čita da je povijest u užem smislu: "... znanost, tj. specifičan način spoznavanja svijeta na temelju znanstv. rekonstrukcije pov. činjenica tijekom istraživačkoga procesa svojstvenoga povijesti, i uz pomoć precizno izgrađenih tehnika znanstv. istraživanja.". Osobno, meni je srcu prirasla znatno kraća definicija Marca Blocha prema kojoj bi povijest bila znanost čiji su predmet "ljudi u vremenu".

Što smatrate najvećim problemima hrvatske povijesne znanosti?

Osim opće raširenih materijalnih i financijskih teškoća koje ne muče samo povjesničare nego i većinu drugih znanstvenika? Smatram da su potencijalni i konkretni problemi s kojima se povjesničari susreću u svojem profesionalnom radu složeni i raznovrsni, ali prije svega ukorijenjeni u širem društvenom kontekstu pa bi njihova prezentacija zahtijevala pomnu prethodnu analizu. Ipak, možda bih, uz opasnost da ovo važno pitanje banaliziram i dam mu pretjerano subjektivno viđenje, mogla ponešto pokušati izdvojiti. Iako se ne može reći da ne postoje važni pozitivni pomaci, čini mi se da se u hrvatskoj historiografiji

još uvijek nedovoljno koristi potencijal interdisciplinarnih istraživanja i timskoga rada. Komunikacija i suradnja među različitim, posebice srodnim znanstvenim disciplinama imperativ je suvremenoga znanstvenog pristupa uopće, a povijesnoj bi znanosti, kako je to već nedvosmisleno pokazano od vremena škole oko "Analles...", mogla priskrbiti prošireno viđenje vlastite znanstvene stvarnosti i znatno ju obogatiti. Samo je po sebi razumljivo da se uz ovakav pristup vezuje i timski rad. Mnogi među povjesničarima, i ne samo njima, koji su dio svojega rada posvetili promišljanjima o povijesnoj znanosti upozorili su na mnoštvo vještina i znanja potrebnih za sustavan pristup proučavanju prošlosti. Rijetko se događa, a nerealno je i očekivati, da bi one sve mogle biti sjedinjene u jednoj osobi, pojedinačnom povjesničaru-znanstveniku. Interdisciplinarni pristup i suradnja među povjesničarima i drugim znanstvenicima zacijelo su dobar put za proširenje spoznaja o već otvorenim ili novim istraživačkim pitanjima i problemima. Također, o prednostima koje bi donijela ozbiljna, trajna i razgranata međunarodna suradnja ne treba posebno govoriti, osim što bi se moglo podsjetiti da bi ovaj način funkcioniranja povjesničarske znanstvene zajednice zasigurno dao bitan doprinos nastojanjima da se hrvatska povijest smjesti u europski i širi povijesni kontekst, ali i na praktičnoj razini učinio dostupnijima povijesne izvore važne za proučavanje hrvatske povijesti, a koji su smješteni u arhivima i drugim institucijama izvan Hrvatske.

Instrumentalizacija i mitologizacija povijesti još uvijek nisu prevladane. Je li realno očekivati da će one ikad biti iskorijenjene u potpunosti i je li problem u povjesničarima?

Ne mogu odgovoriti na pitanje je li realno očekivati da će instrumentalizacija i mitologizacija povijesti u budućnosti biti iskorijenjene jer je budućnost prostor otvoren za sve moguće pravce razvoja. U svakom slučaju, povjesničari se tome mogu nadati te u tom pravcu trebaju djelovati jer je jedan dio odgovornosti svakako i na njima. Specifičnosti predmeta povijesne znanosti čine povijest zanimljivom i mnogim „običnim“ ljudima, odnosno „nepovjesničarima“ koji nerijetko o njoj raspravljaju, a da pri tome nisu nužno svjesni da ulaze u područje jedne određene znanosti koja ima svoja stroga i precizna znanstvena pravila s kojima oni uglavnom nisu upoznati. Njezine, da se tako izrazim, lakoća i pristupačnost u odnosu na neke druge, prvenstveno prirodne i tehničke znanosti čine ju osjetljivom na zlouporabe ili pogrešne uporabe, što posebno negativne posljedice, u svakom smislu, može imati kada povijest postane žrtvom politizacije ili politikanstva od strane različitih skupina ili pojedinaca,

pa čak i samih povjesničara, koji ju koriste za promicanje svojih interesa. Međutim, spomenuta su obilježja ujedno i prednosti povijesne znanosti koje bi trebalo nastojati iskoristiti za popularizaciju uistinu znanstvenoga pristupa pitanjima prošlosti te time ujedno smanjivati prostor za njezinu zlouporabu i omalovažavanje.

Uz ove probleme, ali i uz prethodno pitanje, može se povezati i dojam, manje ili više opravdan, da se među hrvatskim povjesničarima nedovoljno pozornosti posvećuje teorijskim i metodološkim pitanjima, njihovoj sustavnoj obradi i uključivanju u konkretna istraživanja. Izbjegavanje da se vlastitom mukotrpnom istraživačkom radu i vrijednim znanstvenim rezultatima da teorijski i metodološki okvir s kojim bi bila upoznata znanstvena i šira javnost u funkciji „publike”, može ostaviti dojam da se povjesničari i ne služe tipičnim znanstvenim alatom te da ni sami ne znaju kojim se intelektualnim aparatom koriste. To nerijetko stvara netočnu sliku prema kojoj se posao povjesničara svodi na intuitivnu djelatnost ili na puko „prepričavanje izvora” uz, u najboljem slučaju, isticanje kauzalnih povezanosti i pedantno usustavljanje golih povijesnih činjenica. U takvim okolnostima ugled same povijesne znanosti znatno je ranjiviji nego što je ugled nekih drugih „pravih” znanosti. Uostalom, pitaju li se školovani povjesničari kako to da su moguće optužbe za, primjerice, nadriljekarstvo ili nadripisarstvo, ali ne i za „nadripovjesničarstvo”? I treba li uopće postavljati takva pitanja? Nisam sigurna, ali svakako bi trebalo sustavno i na svim razinama djelovati u pravcu postizanja najviše profesionalne razine unutar struke.

Postoji li neki povjesničar koji Vam je uzorom u znanstvenom radu?

Zapravo ne, osim što moram priznati da je na moj rad općenito značajan utjecaj imao prof. dr. sc. Drago Roksandić kao moj mentor na doktorskom studiju, a što mi se čini prirodnom posljedicom odnosa mentor-štićenik. Što se uzora tiče, mogla bih ih navesti mnogo, ali bi se to nabranje svelo na popis imena poznatih povjesničara koji su predanim i savjesnim radom davali vlastiti doprinos širenju znanstvenih spoznaja.

Je li povijest Osijeka i Slavonije dovoljno istražena (ukoliko smatrate da nije, koji su uzroci toga)?

Općenito smatram da povijest kao takva nije dovoljno istražena, da još uvijek postoji mnoštvo djevičanski netaknutih povijesnih izvora ili onih koji čekaju da ih se iznova interpretira, da im se postave nova pitanja, da ih se

„provuče” kroz neki novi znanstveni diskurs. Ipak, što se tiče povijesti Osijeka i Slavonije možda bi se ipak moglo primijetiti da su nešto slabije istraženi nego je to slučaj s nekim drugim hrvatskim krajevima. Na istraženost povijesti nekoga kraja svakako odlučujući utjecaj ima sačuvanost i dostupnost izvorne građe pa jedan od uzroka možda

leži u činjenici da lokalni arhivi rijetko kada čuvaju građu stariju od 18. stoljeća. Također smatram da bi za bolje stanje istraženosti bilo nužno što više razvijati i njegovati suradnju među svim lokalnim ustanovama koje su potpuno ili djelomice posvećene proučavanju prošlosti. Tek na taj način i kroz kvalitetno obrazovanje budućih naraštaja povjesničara može se očekivati stvaranje „kritične mase” koja bi mogla oživjeti opće zanimanje za prošlost ovoga kraja, djelovati na izgradnji historijske svijesti u pozitivnom smislu tog pojma, utjecati na postavljanje sve viših profesionalnih standarda struke te naposljetku dovesti do konkretnih pozitivnih znanstvenih rezultata.

Nedavno je objavljena Vaša knjiga „Katolička crkva u južnoj Baranji u 18. stoljeću - iz zapisa kanonskih vizitacija”. Koji ste teorijski pristup i metode postupke koristili pri izradi knjige? Jeste li se suočili s kakvim poteškoćama pri pisanju?

Osnovnu smjernicu mome radu dali su koncepti „nove vjerske povijesti” koja religiji pristupa kao sveobuhvatnom povijesnom i društvenom fenomenu, a što je nužno značilo zalaženje u interdisciplinarnost, naravno, u mjeri u kojoj je to bilo moguće i potrebno s obzirom na postavljene istraživačke ciljeve. Većih problema pri pisanju nisam imala prvenstveno zahvaljujući činjenici da su zapisi vizitatora, kao povijesni izvor na kojem sam temeljila analizu i interpretaciju, transkribirani, prevedeni i objavljeni što općenito povjesničarima znatno olakšava posao. Ipak, najveći problem vidi se već u samom naslovu knjige, odnosno u činjenici da sam se ograničila gotovo isključivo na jednu vrstu izvora. Međutim, nadam se da će ova knjiga upravo biti poticaj da se sustavno i sveobuhvatno istraži vjerska povijest južne Baranje, možda u suradnji s kolegama iz Mađarske...

Predstavljanje knjige

I za kraj, što biste savjetovali studentima koji se žele baviti znanstvenim radom?

Samo hrabro i uporno!

